

Sammanfattning av tematisk dialog – Food System Summit 2021

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU, plattformen SLU Future Food) och Kungliga skogs- och lantbruksakademien (KSLA) arrangerade den tematiska dialogen ”Social hållbarhet i livsmedelssystemet” som genomfördes digitalt den 20 april. Sammankallande för mötet var statssekreterare Per Callenberg. Totalt 127 personer från sektorer som lantbruk, miljö, handel, förädling, hälsa, myndigheter, industri och intresseorganisationer deltog i mötet.

Fokus för dialogmötet var att diskutera följande frågor: Vad är social hållbarhet? Hur ser social hållbarhet ut i Sverige och i ett EU-perspektiv? Är det möjligt att mäta social hållbarhet och spelar den någon roll för attraktionskraften för olika jobb nu och i framtiden? Kan social hållbarhet kommuniceras till en konsument? Medför mål kring social hållbarhet intressekonflikter och i så fall vilka? Hur ser vi till att frågor om sociala hållbarhet fortsätter att ta plats i takt med att livsmedelssystemen transformeras?

Dialogen var i form av ett digitalt webinarium i tre delar. Del ett var i form av ett seminarium med inbjudna talare som lyfte fram olika aspekter av social hållbarhet i livsmedelssystemet med fokus på det nationella (svenska) livsmedelssystemet. Del två bestod av gruppdiskussioner och i del tre gavs deltagarna möjlighet att ge individuella reflektioner via Mentimeter följt av en sammanfattning av reflektionerna i plenum.

Gruppdiskussionerna och den individuella återkopplingen omfattade följande frågor:

- Finns det någon aspekt av social hållbarhet i livsmedelssystemet som har fått för lite uppmärksamhet och bör lyftas fram mer?
- Vilka indikatorer föreslår ni för denna aspekt?
- Hur kan vi öka medvetenheten om den sociala hållbarhetsdimensionen nationellt?

Sammanfattning av resultatet från diskussionerna

Deltagarna visade stort intresse för att diskutera social hållbarhet i livsmedelssystemet, en aspekt av hållbarhet som det inte talas så mycket om men som många tycker att man borde tala mer om. I Sverige tenderar vi att fokusera mer på ekonomisk och miljömässig hållbarhet och prioriterar den sociala dimensionen lägre, möjligen för att det uppfattas som svårt. Social hållbarhet är ett komplext ämne som bland annat leder till olika typer av rättsfrågor och diskussioner, till exempel om vem som betalar för ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Vad är målet för den sociala hållbarheten och vilka är verktygen för att komma dit? Det behövs fler öppna och transparenta dialoger och diskussioner om detta ämne med personer som är involverade på alla nivåer i livsmedelssystemet, men det behövs också särskilda åtgärder från myndigheternas sida.

Vi måste synliggöra de praktiska hinder som finns för till exempel primärproducenter (semester/ersättning, barnomsorg osv.) för en socialt hållbar vardag. Det finns ett behov av att se över aktuella affärsmodeller och att se över tidigare och pågående strukturella rationaliseringar för att förstå och lära sig var förändringar bäst behövs. Olika aktörer behöver hitta nya vägar för social hållbarhet i "sin" del av systemet. Mer resurser till forskning behövs för att göra social hållbarhet mätbar och greppbar. Sociala livscykelanalyser är ett accepterat och värdefullt verktyg, men det behövs mer och mer tillförlitliga data.

Det är viktigt att involvera aktörer som påverkas eller kan påverkas i samtalen och lösningarna. Det finns några indikatorer för att följa upp social hållbarhet i livsmedelssystemet, men räcker de och kommer vi att uppnå den nödvändiga transformationen? Strävan att uppnå social hållbarhet i alla delar av

livsmedelssystemet medför många målkonflikter (kan vara i relation till ekonomisk eller ekologisk hållbarhet eller i förhållande till andra delar av samhället och dess sociala hållbarhet).

Vi behöver fortsätta och utveckla mångdisciplinära/sectorsövergripande diskussioner om social hållbarhet i livsmedelssystemet, vad det innebär och hur den kan mätas. I det måste vi:

- Synliggöra sociala hållbarhetsfrågor
- Kontinuerligt identifiera intressenter för att bredda/utveckla diskussioner
- Skapa forum för möten och diskussioner
- Ta upp och diskutera ansvarsfrågan
- Ta upp och diskutera frågan om indikatorer och "data"

Kommentarer från diskussionerna

Vikten av social hållbarhet i livsmedelssystemet

- Uppskattat diskussionsämne, men svårt (t.ex. hur man mäter social hållbarhet) och undviks kanske därför i diskussionerna
- Social hållbarhet i primärproduktionen är viktigt för den nationella livsmedelsproduktionen – både regelverk och hur producenterna uppfattar sin situation – avgör om de ska fortsätta eller avveckla verksamheten
- Ekologisk eller ekonomisk (tillväxt/lönsamhet) hållbarhet är oftare i fokus. Det är ofta med argument för "ekonomisk tillväxt" som många aktörer tonar ner vikten av att stärka social (och miljömässig) hållbarhet. Social hållbarhet bör/måste vara centralt inom ramen för planetens gränser (ekologisk hållbarhet) med ekonomisk hållbarhet som ett verktyg för att uppnå social hållbarhet. Se hur detta kan illustreras, till exempel "the weddingcake"
<https://www.stockholmresilience.org/research/research-news/2016-06-14-how-food-connects-all-the-sdgs.html> eller "munkekonomin"
[https://en.wikipedia.org/wiki/Doughnut_\(economic_model\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Doughnut_(economic_model))

Indikatorer på social hållbarhet

- Social hållbarhet är mer kvalitativ (t.ex. hur saker uppfattas) än ekonomisk och miljömässig hållbarhet där det är lättare att sätta kvantitativa indikatorer. Det är vårt att mäta värderingar som status, erkännande, relationen till samhället och konsumenterna och samhällets normer är kanske viktigast för det svenska jordbrukets långsiktiga hållbarhet.
- Bedömningar av den sociala livscykeln (LCA) är mycket intressanta att utveckla ytterligare eftersom det alltid finns ett behov av att mäta. Men det finns en stor brist på tillgängliga och tillförlitliga data.
- Räcker de indikatorer som finns? Mäter vi det vi vill mäta?
- Hur kan mål kring social hållbarhet sättas? Och hur ska man i nuet hantera förändrade normer kring sociala frågor i framtiden?
- Hur ska man hantera avvägningar mellan olika sociala hållbarhetsaspekter? Vilka aspekter är viktigast? Var kan reducera skadorna mest/bäst? Är det möjligt att bestämma det?

Transparens i forskningskommunikationen bra för beslutsfattare

- Som en av de politiker som deltog i dialogen kommenterade: "Person X:s öppenhet i sin presentation om utmaningar och avvägningar inom ett svårt forskningsområde var mycket uppfriskande. Det är mycket viktigt för oss politiker, men mycket nedtonat i samhällsdebatten.

Hur man utvecklar hur social hållbarhet hanteras/diskuteras

- Mat kan ses som en handelsvara, men du kan också titta på mat som en rättighet. Den diskussionen är stor internationellt men diskuteras inte på samma sätt i Sverige.
- Det är viktigt att inse att det finns olika förutsättningar och möjligheter i olikadelar av landet på

grund av geografi, klimat, befolkningstäthet med mera.

- Det finns många regler och förordningar som handlar om social hållbarhet, det är snarare efterlevnaden som saknas.
- Det saknas utpekade mål i bland annat den nationella (svenska) livsmedelsstrategin för social hållbarhet. Kommer sociala frågor med relevans för livsmedelssystemet att behandlas som mindre viktiga på grund av detta?
- Diskussionen om livsmedelsproduktion i Sverige har ofta lönsamhet (ekonomisk) som utgångspunkt: "Bönderna måste få bättre intäkter för sina produkter", "Konsumenterna måste vara beredda att betala mer för bra och näringsrika livsmedel": Men hur ska man producera bra och näringsrik mat som inte utesluter människor/ökar den sociala orättvisan på grund av högre livsmedelspriser?
- Symbolfrågor

Program

Moderator: Lars Höök, journalist, Höök Media

- 09.30–09.35 Öppnande av webinariet
Charlotte Hallén-Sandgren, ordförande i KSLA:s kommitté Hållbar matproduktion och -konsumtion samt moderator Lars Höök.
- 09.35–09.50 Vad är social hållbarhet
Mikael Klintman, professor i sociologi, Lunds universitet
- 09.50–10.00 Social Hållbarhet i Livsmedelsstrategin och EU-politiken
Katarina Wahlgren, kansliråd, Näringsdepartementet
- 10.00–10.10 Kort reflektion följt av en bensträckare
Moderator Lars Höök
- 10.10–10.20 Hur attraktiva är jobben inom livsmedelssystemet?
Tony Gunnarsson, näringspolitisk rådgivare, Svenskt Näringsliv
- 10.20–10.35 Hur ser Sveriges framtida jordbruk ut?
Kristina Marquardt, docent i landsbygdsutveckling och Flora Hajdu, docent i landsbygdsutveckling, Institutionen för Stad och Land, Sveriges Lantbruksuniversitet
- 10.35–10.50 Hur kan man mäta social hållbarhet?
Lotta Rydhmer, professor i husdjursgenetik, och Stanley Zira, doktorand, Sveriges Lantbruksuniversitet
- 10.50–11.00 Kort reflektion följt av en bensträckare
Moderator Lars Höök
- 11.00–11.20 Syntesdiskussion
Panel med samtliga föreläsare
- 11.20–11.40 Gruppdiskussion med fokus på målkonflikter och indikatorer
- 11.40–11.50 Återrapportering från grupperna
- 11.50–12.00 Avslutande reflektion och öppen frågestund